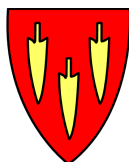

SPESEIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET - SMIL

**Retningslinjer for bruk av tilskudd
i Averøy kommune 2018 – 2021**

Slatlemsetra

Vedtatt i Averøy kommunestyre 5.2.2018 i sak 7/2018

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. Innledning	1
2. Organisering av arbeidet med retningslinjene	2
3. Kort om SMIL-ordningen	2
4. Forvaltning av SMIL-midlene i perioden 2004 - 2017	3
5. Mål og prioritering for perioden 2018 - 2021	4
5.1 Tiltak som fremmer natur- og kulturminneverdier	4
5.2 Tiltak som kan redusere risiko for forurensning	5
5.3 Prioritering av søknader	5
5.4 Retningslinjer for saksbehandlingen i perioden 2018 - 2021	6
5.5 Beregning av tilskudd	7

1. INNLEDNING

Med bakgrunn i St.meld. nr. 19 (2001-2002) «Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå», ble en rekke oppgaver innen landbruksforvaltningen overført til kommunene. Målsetningen var å styrke det lokale selvstyret, vitalisere lokaldemokratiet, gi kommunene bedre anledning til å se landbruks-politikken i sammenheng med andre samfunnsoppgaver og samtidig bidra til bedre målretting og effektivisering av statlig virkemiddelbruk.

Forvaltning av ordningen med tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket – **SMIL** - er en av oppgavene som ble overført til kommunene i 2004.

Det settes generelt strenge miljøkrav til jordbruksforetakene, blant annet som vilkår for å kunne motta tilskudd til drifta. Formålet med å gi tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Reglene for tilskuddsordningen er nedfelt i [Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket](#) og hjemlet i jordloven. Forskriften er endret flere ganger siden den ble vedtatt i 2004, sist med virkning fra 1.1.2017. Landbruksdirektoratet har gitt utfyllende kommentarer og retningslinjer for ordningen i rundskriv 2017-13: [Kommentarer til forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket](#)

Det framgår av forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket at kommunene skal fastsette lokale målsetninger for ordningen, og retningslinjer for prioritering av søknader om tilskudd, og at disse retningslinjene skal utarbeides i dialog med fylkesmannen og næringsorganisasjonene i jordbruket. Averøy kommune vedtok sine retningslinjer høsten 2004. De skulle gjelde for perioden 2004 – 2008, men har ikke blitt revidert, og er derfor lagt til grunn for behandling av søknader om tilskudd t.o.m. 2017.

Etter så lang tid er det behov for en gjennomgang av kommunens retningslinjer, både med bakgrunn i endringer i forskrifter og erfaringer fra forvaltning av ordningen.

2. ORGANISERING AV ARBEIDET MED RETNINGSLINJENE

Jordbrukssjefen har i samarbeid med Averøy Landbruksråd utarbeidet et forslag til reviderte retningslinjer for forvaltning av SMIL-ordningen.

Forslaget har vært på høring; det ble sendt til Averøy Bondelag, Averøy Bonde- og Småbrukerlag og landbruksavdelinga hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Ingen av høringsinstansene har merknader til de foreslåtte retningslinjene av 26.10.2017.

I sak 7/2018 vedtok Averøy kommunestyret retningslinjene med endringer foreslått av Forvaltningsutvalget. Endringene er tatt inn i kapittel 5.5.

3. KORT OM SMIL-ORDNINGEN

Formålet med SMIL-ordningen er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap, samt å redusere forurensning fra jordbruket.

Kulturlandskapstiltak er tiltak som, ved skjøtsel, vedlikehold og istandsetting

- *ivaretar biologisk mangfold og gammel kulturmark, og som tilrettelegger for økt biologisk mangfold*
- *tilrettelegger for større tilgjengelighet og opplevelser i landskapet, og som holder verdifulle områder åpne*
- *ivaretar kulturminner og kulturmiljøer, inkludert verneverdige bygninger.*

Forurensningstiltak er tiltak som skal redusere risikoen for erosjon på jordbruksarealer og i vannløp, redusere avrenning av næringsstoffer fra jordbruksarealer eller redusere forurensende utslipp fra jordbruket til jord, luft og vann, og kan omfatte blant annet:

- *utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg, herunder graving av åpne kanaler til erstatning for eksisterende lukka avløp, og avskjæringsgrøfter mot skog og utmark*
- *fangdammer, andre økologiske rensertiltak og miljøplantinger*
- *tiltak som reduserer risiko for tap av plantevernmidler*
- *særskilte bygningsmessige miljøtiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg*

SMIL-tilskudd kan gis til tiltak på landbrukseiendommer der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon. Søker må være registrert i Enhetsregisteret, og enten eie eller leie eiendommen. Videre er det et krav at foretaket oppfyller vilkår i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket og forskrift om gjødslingsplanlegging, fører plantevernjournal og har kart over arealene som foretaket disponerer, der forhold av miljømessig betydning er kartfestet og beskrevet.

Ordningen skal bidra til at det blir gjennomført miljøtiltak utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift. Å følge lovpålagte krav som gjelder kulturlandskap eller forurensning, regnes som en del av den ordinære jordbruksdriften, og skal ikke prioriteres for SMIL-tilskudd. Det er først og fremst tiltak som innebærer en ekstra innsats utover dette, og som det er forbundet særlige kostnader med, som er berettiget tilskudd.

4. FORVALTNING AV SMIL-MIDLENE I PERIODEN 2004 - 2017

Fylkesmannen fordeler tilskuddsmidler mellom kommunene årlig. Averøy kommune har de siste 10 årene fått tildelt mellom 130 000 og 180 000 kroner, som deretter er gitt til gjennomføring av miljøprosjekter i kommunen.

Siden ordningen ble innført i 2004, har kommune gitt SMIL-tilskudd på til sammen over 2 millioner kroner, til i alt 83 ulike tiltak. En stor del av tilskuddsmidlene har gått til prosjekter som har hatt som formål å stoppe gjengroing; det er lagt til rette for beiting ved at det er satt opp gjerder og ryddet vekk skog og kratt i innmarksbeiter som sto i fare for å gro igjen. Dette er i samsvar med retningslinjene for prioritering innenfor tiltaksgruppen «kulturlandskapstiltak».

Ellers har kommunen støttet istandsetting av kulturminner som steingjerder og gamle bygninger, og tiltak knyttet til tilrettelegging for ferdsel, som rydding og skilting av stier. Bare en liten del av søknadene har omfattet tiltak for å hindre forurensning.

De aller fleste tiltakene som har fått tilskudd, er gjennomført slik som omsøkt, men knapt 10 % av tilsagnene er inndratt fordi tiltakene ikke ble utført. Noen få søknader er blitt avslått. Avslagene skyldes enten at søker ikke har vært i målgruppen for ordningen eller at tiltakene ikke har vært av en slik art at de kunne få tilskudd.

I Averøy har de årlige bevilgningen fra fylkesmannen stort sett vært tilstrekkelige til å dekke etterspørselen etter tilskuddsmidler. Det har derfor ikke vært nødvendig med en streng prioritering mellom de søknadene som kunne innvilges.

Utfordringer med vurdering av søknadene har blant annet vært tolking av bestemmelsen om at tiltaket skal være «utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift» og om et område kan regnes som «gammel kulturmark» slik det omtales i rundskriv 2017-13 fra Landbruksdirektoratet.

Store forskjeller i søkerens kostnadsoverslag for tiltak som er forholdsvis like, f.eks. kostnader per meter gjerde, gjør at det er formålstjenlig å fastsette veiledende satser for hva som kan godkjennes som tilskuddsgrunnlag.

5. MÅL OG PRIORITERING FOR PERIODEN 2018 - 2021

5.1 Tiltak som fremmer natur- og kulturminneverdier

Skal vi fortsatt ha et åpent og velstelt kulturlandskap i kommunen, er det nødvendig med aktiv landbruksdrift, der husdyra går på beite. Strukturutviklingen i jordbruket innebærer imidlertid at det blir stadig færre som driver jordbruksvirksomhet, og at driftsenhetene blir større. Statistikk fra søknader om produksjonstilskudd i Averøy viser en jevn nedgang i antall jordbruksforetak; antall foretak med melk- og/eller kjøttproduksjon på storfe går ned, mens antall foretak med sau har økt noe de siste årene. Men det er ca. 200 dekar mindre jordbruksareal i drift nå enn for fem år siden. Areal som går ut av drift vil gro i igjen. Tiltak der rydding og inngjerding legger til rette for beiting i gammel kulturmark, vil fortsatt være et viktig bidrag for å **hindre gjengroing og tap av biologisk mangfold**.

Areal som det blir planlagt å rydde og gjerde inn med tanke på beiting, må imidlertid ha spesielle kvaliteter for å komme i betraktning for SMIL-tilskudd. Med gammel kulturmark menes arealer med vegetasjon som er utformet ved slått, beiting, brenning eller andre driftsformer gjennom en lang periode, ofte med spor etter gamle driftsmåter som rydningsrøyser, murer m.m. og andre kulturminner. Etablering av beite på areal som ikke kan klassifiseres som gammel kulturmark, f.eks. areal der gjengroingen er kommet så langt at området har karakter av skogsmark, er ikke et SMIL-tiltak.

I kommuneplanens arealdel er viktige kulturområder vist med hensynssoner for bevaring av kulturmiljø. I mange av disse områdene er aktivt jordbruk viktig for opplevelsen av landskapet og kulturminnene, det gjelder blant annet på Rånes og Kvernes.

Et område som omfatter øyene ved Atlanterhavsveien og tilgrensende areal har status som helhetlig kulturlandskapsområde, med bakgrunn i blant annet «fiskerbonden» sitt virke. I deler av området støttes beiting og slått av jordbruksarealene av en egen tilskuddsordning gjennom Regionalt miljøprogram for Møre og Romsdal.

Disse områdene bør ha prioritet ved tildeling av SMIL- tilskudd.

Kystlynghei er en kulturbetinget naturtype som har eksistert langs store deler av kysten i flere tusen år, men i dag er den i ferd med å forsvinne. Denne naturtypen er viktig for det biologiske mangfoldet i kyststrøkene. Kystlyngheiene er blitt til ved beiting, slått og lyngbrenning, og spilte tidligere en viktig rolle i ressursutnyttelsen langs kysten. Når driften opphører, vil lyngheiene gro igjen og det biologiske mangfoldet reduseres. I Averøy er det forholdsvis store områder med kystlynghei, men det er bare en liten andel som benyttes til beite nå. Kystlynghei har status som

utvalgt naturtype, og tiltak som medfører at områder med lynchhei blir skjøttet, bør ha høy prioritet ved tildeling av SMIL-tilskudd. Les mer om kystlyngher [her](#)

Kulturminner er spor etter menneskelig aktivitet i landskapet, og kommunen vil støtte tiltak som tar sikte på å **restaurere og synliggjøre kulturminner i jordbrukslandskapet**.

Det er også viktig å ta vare på endel av de gamle bygningene på gårdene, når disse har kulturhistoriske eller arkitektoniske kvaliteter. Gjennom SMIL-ordningen kan kommunen støtte utvendig restaurering av slike bygninger. Restaureringstiltak må gjøres i samarbeid med kulturavdelinga hos Møre og Romsdal fylkeskommune.

5.2 Tiltak som kan redusere risiko for forurensning

Det settes strenge miljøkrav til jordbruksforetakene, blant annet for å redusere faren for forurensning fra jordbruksdrifta. Gjennom SMIL-ordningen vil kommunen støtte tiltak som vil redusere faren for erosjon, avrenning av næringsstoffer og forurensende utslipp. Noen av vannforekomstene i kommunen har risiko for ikke å nå målene om økologisk god vannkvalitet (jf. [Vannforskriften](#)), på grunn av blant annet avrenning fra dyrka jord og jordbruksvirksomhet. Det gjelder Bådalselva og Hoelselva og fjordsystemet de renner ut i, og Follandsvassdraget. Ved disse vassdragene ligger noen av de viktigste jordbruksområdene i kommunen, og områdene bør prioriteres ved tildeling av tilskudd.

Det har vært forholdsvis liten interesse for tilskudd til tiltak for å minske risikoen for forurensning. Det må rettes større fokus på mulighetene for støtte, og slike tiltak bør fortsatt ha høy prioritet.

5.3 Prioritering av søknader

Med bakgrunn i det som er nevnt i kapittel 5.1 og 5.2 vil Averøy kommune i perioden 2018 – 2021 prioritere søknader om tilskudd på følgende måte:

5.3.1 Tiltak:

1. *Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter*
2. *Planlegging av større tiltak som f.eks. kan gjelde et vassdrag eller en grend*
3. *Tiltak mot forurensning:*
  - a. *Utbedring og supplering av hydrotekniske anlegg*
  - b. *Tiltak for å hindre/ redusere avrenning fra rundballer*
  - c. *Tiltak for å hindre/ redusere avrenning fra uteområder og samleplasser for beitedyr*
  - d. *Andre tiltak*

4. Kulturlandskapstiltak:

- a. Tiltak som bidrar til å holde gammel kulturmark i hevd og fremmer det kulturbetingete biologiske mangfoldet, herunder tilrettelegging for beiting ved rydding og inngjerding.
- b. Tiltak som tilrettelegger for større tilgjengelighet og opplevelser i jordbrukslandskapet, og som holder verdifulle områder åpne.
- c. Skjøtsel, vedlikehold og istandsetting av kulturminner og verneverdige bygninger
- d. Andre tiltak

5.3.2 Søkere

Innenfor hver tiltakskategori vil søkerne bli prioritert slik:

1. Søknader som gjelder samarbeidsprosjekter, der søker er aktiv gårdbruker
Fellestiltak som involverer flere grunneiere, vil kunne ha stor effekt både når det gjelder kulturlandskapstiltak og tiltak mot forurensning, og skape positive ringvirkninger i lokalsamfunn.
2. Søknader fra foretak som drives av aktive gårdbrukere
3. Andre foretak som oppfyller vilkårene i § 3 i SMIL-forskriften

5.4 Retningslinjer for saksbehandlingen i perioden 2018 - 2021

Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket og rundskriv 2017-13 fra Landbruksdirektoratet ligger til grunn for kommunens forvaltning av SMIL-midlene. Disse dokumentene inneholder også bestemmelser om hvordan kommunens saksbehandling skal være. Kommunen viser også til heftet «Overføring av virkemidler til kommunane – 2004» som Møre og Romsdal fylke utarbeidet som hjelpemiddel for kommunene.

- Søknaden skal fremmes før tiltaket settes i gang. Er tiltaket igangsatt, skal søknaden normalt avvises.
- Søknadsfristen er 1. mars
- Når kommunen mottar søknader, skal søker som hovedregel få varsel innen tre uker om når endelig svar kan forventes, og eventuelle mangler ved søknaden. Når søknadsfristen er utgått, foretar administrasjonen en prioritering av søknadene i tråd med kommunens retningslinjer, jf. kapittel 5.3.
- Saker som ikke er av prinsipiell betydning skal behandles administrativt. Øvrige saker behandles av Forvaltningsutvalget.
- Dersom det er tilgjengelige tilskuddsmidler til overs etter at søknaden er behandlet, kan det utlyses en ny søknadsrunde med etterfølgende prioritering
- Det kan settes vilkår for tilsagn om tilskudd, når dette er viktig for måloppnåelsen. Vilråene skal framgå av vedtaksbrevet.

5.5 Beregning av tilskudd

Tilsagn om tilskudd gis på bakgrunn av et godkjent tilskuddsgrunnlag. I SMIL-forskriften er det fastsatt hvilke tilskuddssatser som maksimalt kan gis til de forskjellige tiltaksgruppene.

Kommunen har valgt å fastsette noe lavere tilskuddssatser for å kunne støtte flere prosjekter med den årlige tildelingen vi får fra Fylkesmannen. Kommunens satser kan fravikes i spesielle tilfeller, der tiltakene vurderes som spesielt viktige og arbeidskrevende.

Tilskuddssatser:

Tiltak	Tilskuddssats, % av godkjent tilskuddsgrunnlag	Kommentarer
<i>Planleggings- og tilretteleggingsprosjekter</i>	Inntil 70%	
<i>Tiltak mot forurensning:</i>	Inntil 35 %	Prosjekter som gjelder økologiske rensetiltak kan få inntil 70 % tilskudd
<i>Kulturlandskapstiltak:</i> Gammel kulturmark - rydding/inngjerding	Inntil 50 %	I tilskuddsgrunnlaget kan det inngå godtgjøring av inntil 15 timer arbeid med rydding av kratt og lauvskog per dekar og kostnader til inngjerding (materialer og arbeid) på mellom 70 og 100 kr/meter gjerde, avhengig av terrengforhold mm.
<i>Kulturlandskapstiltak:</i> Tilrettelegging for tilgjengelighet	Inntil 50 %	Slike prosjekter bør involvere lag/organisasjoner
<i>Kulturlandskapstiltak:</i> Kulturminner Verneverdige bygninger	Inntil 50 % Inntil 35 %	

Som grunnlag for tilskuddet kan **egeninnsats** regnes med etter følgende satser:

- *Eget manuelt arbeid/dugnad – inntil 375 kr/time*
- *Eget arbeid med motorsag og lignende utstyr – inntil 400 kr/time*
- *Eget arbeid med traktor med diverse utstyr – inntil 600 kr/time*